

מה"ד אהני כתיבה לגירעון. וא"ת וכיון שאם כו', נדכצ"ל.

ע"ב

גמרא אר"א חזינן אי אמר הבו לה ארבע מאה זוזי בכתיבתה דאינון תמני כו', כ"ה גי' הרא"ש, ומ"ש בסמוך ולא היא ל"ש דאמר כו' קאי אתרתי לישני דרב אשי, וכ"מ ממ"ש עד דאמר הבו לה סתמא.

רש"י ד"ה דקביל. קבלנות היתה כו', ל"ד וה"ה בחכירות וכ"ה ברא"ש, וכ"מ ברש"י בסמוך ד"ה יהיב ליה, ענ"י.

תוס' ד"ה אהני. וא"ת כו', נדט"ס יש כאן ותקנתי לעיל מעל"ד.

דף קה ע"א

גמרא דאמר ליה להכי טרחת למליותיה כו', עיין מהרש"א, ועל תירוצו הב' ק"ל מהא דלעיל דבחד שטרא פסידא דלוה הרי שהרווח ממלא את ההפסד כאילו לא היה הפסד וכנ"ד הבעה"מ ומדובר שם מהמקבל כלפי הנותן.

ע"ב

רש"י ד"ה המהלך. והולכיהו עליהן, הס"ד ואח"כ מה"ד טמא הרוכב כו', וכ"נ במהרש"א.

דף קו ע"א

רש"י ד"ה הא איכא. וסלקינן ליה מגרע מרמים כו', ל"י אמאי לא פירש כפשוטו לענין שיכול לגאול בשנה השלישית, ותו שביעית תוכיח שאינה עולה לו למנין שתי שנים ועולה לו לענין גירוע, כמ"ש הגמרא בסמוך, וראיתי ברש"ש שהגיה בדבריו, ונראה שכיון למש"כ, ועדיין לא ניחא לי כי מהסתם גם בשדפון וירקון דלא הוי תבואה כלל, עולה לו לענין גירוע דהא חזיא למישטחא בה פירי כמו בשביעית, ויש לחלק, וערש"ש ערכין כט, ב מ"ש בסוגיין.

ע"ב

רש"י ד"ה אסתכר שעכבוהו העליונים והסיבוהו כו'. כצ"ל וכ"ה בניי.

דף קז ע"ב

רש"י ד"ה וקיתון של מים. למי שאין לו יין, לכאורה למאי דיליף בסמוך מלא ידעבו ולא יצמאו — הא אדרבא יין מיגרר גריר כמ"ש הגמרא בפסחים (קז, ב) ומסתמא גם אינו מרוה את הצמאון (עיין טור או"ח סימן תפא מ"ש בשם הרי"ף ומאן דצחי כו'), ואמר לי בני יהושע שי' שמקור דברי רש"י הוא הגמרא בב"ב (נח, ב) בראש כל אסון אנא חמר, באתר דלית חמר כו', וע"ש ברש"י וראה בגיטין (סט, ב) רש"י ד"ה לא אתי.

דף קח ע"א

רש"י ד"ה לא צריכי נטירותא. כדכתיב בשכבך תשמור עליך, צ"ע דבמקומו (ב"ב ח, א) יש ע"ז כמה לימודים ולא הובא פסוק זה.

דף קט ע"ב

תוס' ד"ה וספר מתא. שבאותה שעה שלימדו שיכושם נחבטל לו לימוד של אמת, וכ"כ גם בב"ב כא, ב ד"ה ומקרי. שמעתי בילדותי מאמור"ר הגאון ר' יחיאל פישל הכהן זצ"ל שמכאן מקור למ"ש בשם הגר"א על האמור במשנה רפ"ג דאבות ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון, ואמר הגר"א שחשבון היינו שדנים אותו על כך שבשעה שעשה עבירה היה יכול לעשות מצוה, וזה ממש כדברי התוס' שלפנינו. שוב התבוננתי שיש חידוש בדברי הגר"א יתר על התוס', כי לרש"י כאן דנים את הספר מתא רק על "דין" היינו על השבשתא כיון דעל על, ולהתוס' שבשתא ממילא נפקא ודנים אותו רק על "חשבון" כנ"ל, ובדברי הגר"א נוסף שדנים את עובר עבירה בשניהם, גם על דין וגם על חשבון, וק"ל.

דף קי ע"א

רש"י ד"ה ואי ארעא קניא הוא, שמעתי מח"א שצ"ל קלניא הוא, וק"ל, וכ"ה באו"ז פסקי ב"מ כאן.

ע"ב

גמרא למימרא דסבר שמואל בע"ח ללקוחות כו', משמע דמב"ח ליתומים לא קשיא ליה ואפילו מסיק ביה שיעור ארעא ושבחה — והיינו

השמש מיבע"ל (וכע"ז הקשה בסמ"ע סימן של"ט סק"א על הגמרא קיב, א), ואולי מיירי ששכרו לאחר חצות היום וסייעתא למש"כ לעיל (מעל"ד), או דמיירי ששכרו בלילה וס"ל כרב לעיל דשכיר שעות דלילה גובה כל הלילה.

דף קיב ע"א

תוס' ד"ה חוזר. ומדאמר לעיל באיזהו נשך תן על גבי קרקע והפטר כו' דאיכא למימר דאיירי בקנין כו', וערא"ש כאן, מכאן סייעתא לשי' ר"ת בקידושין (ג, א) תוס' ד"ה ואשה. שעכו"ם קונה בחליפין, ובש"ך סימן קכג סק"ל כתב שר"ת יחיד בדבר זה, והארכתי לעיל סימן לה.

דף קיז ע"ב

מתני' והזיקו פטור מלשלם, עיין חי' הר"ן ונ"י דמיירי גם לאחר נפילה וכשלא היה לו שהות לסלקם, וגם בהיה לו שהות לסלקם משכח"ל דפטור אם הפקירם, פשטות לשונם שהפקירם לאחר שהיה לו שהות, וצ"ע בלשון הנ"י בב"ק (כט, א) בסוגיא דנתקל, ועמש"ש בדף (מת, א).

דף קיח ע"א

תוס' ד"ה א"ל הגיעוך. הכא דאישתמוטי כו', עמש"כ בב"ק (מת, א) סיוע מכאן לשי' הריב"א בשט"מ שם, שגם בנפילת אונס אם הפקירם לאחר שהיה לו שהות לסלקם חייב. ערש"ש שתירץ קו' התוס' שע"כ לא אמרינן מפקיר נזקיו לאחר נפילת אונס דפטור, אלא ברה"ר אבל לא ברשות חבירו, כמדומה דאישתמיטתיה דברי התוס' בב"ק שם ד"ה וטינפו.

משום שאין להם על מי לחזור, וסייעתא לשי' הרא"ש פ"ק סימן לט (וסותר א"ע בפרקין סימן מב), עיין תוס' לעיל (טו, א) ד"ה בעל חוב, שו"ר שכיונתי בזה להנ"י כאן.

רש"י ד"ה יצא ביום. לבוקר או ביום, נדר"ל עד חצות, (עמש"כ לקמן קיא א).

דף קיא ע"א

רש"י ד"ה שכיר שעות דיום. שנשכר לו מן הבקר עד חצות, וכ"כ עוד בדיבור הסמוך, לכאורה הא גם בשכרו לבצור לו אשכול אחד הוי שכיר שעות כמ"ש בגמרא לקמן (סוע"ב וע"ש בתוס'), אלא נראה דר"ל שאם שכרו ליותר מחצות היום רוב היום ככולו וזמנו עד סוף הלילה (וה"ה אם נשכר לו לשעות מלאחר חצות עיין מש"כ שם), ולכאורה הא מנ"ל כי ממ"ש הגמרא לקמן (קיב, א) נתנה לו בחצי היום מששקעה עליו חמה עובר כו' י"ל דל"ד נקט הכי וה"ה נתנה לו לאחר חצי היום הוי שכיר שעות, ונראה דרש"י לשיטתו לעיל (קו, ב) ד"ה עד זמן. שפועלים גומרים עבודתם לסוף עשר שעות, הרי שלענין זה הוי רוב היום ככולו (היינו שאין חובה מעיקר הדין לעבוד עד צה"כ, ובזה א"ש ל' רש"י בדף פג, ב ד"ה משלו. צריך לוותר כו' וע"ש בתוס' וצ"ע לשון רש"י לעיל קי, ב ד"ה שכירות), ולפ"ז צ"ע בנ"י כאן שכתב כלשון רש"י, ולעיל בסמוך הוכיח שפועל עובד מן התורה עד צה"כ.

ע"ב

גמרא לבצור לו אשכול אחד של ענבים עובר משום כל תלין, לכאורה בלא תבוא עליו